

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

עדכון 08-12-09
08-10390

הנחיות בנושא "תנאי תברואה נאותים למרכולים"
דצמבר 2008

פרק א' - פרשנות

בהנחיות אלה –

.1

הגדרות

"אטליז" או "מחלקת אטליז" – עסק או מחלקה במרכול, שמטפלים בהם בבשר ו
"בשר" – כהגדרתו בתקנות מחלות בעלי חיים (שחיטת בהמות), התשכ"ד - 1964⁸
"בשר עופות" – כהגדרתו בתקנות מחלות בעלי חיים (בתי שחיטה לעופות), התש"ו
"דגים" – כהגדרתם בתקנות בריאות הציבור (מזון)(בדיקת
דגים), התשמ"א – 1981¹⁰ (להלן – תקנות בדיקת דגים);
"הל"ת" - הוראות למיתקני תברואה (הל"ת), התש"ל-1970¹¹,
כהגדרתן בתקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאיו ואגרות), הת
הופקד בכל לשכת בריאות מחוזית ונפתית;
"המנהל" – המנהל הכללי של משרד הבריאות או מי שהוא הסמיכו;
"טיפול במזון" – חיתוך, פריסה, פירוק, טחינה, ערבוב, תיבול, הפשרה,
אפיה, חימום, אריזה וכיוצא בזה;
"מזון" - כהגדרתו בפקודה;
"מזון ארוז מראש" – מזון שנארז על ידי יצרן לשיווק לצרכן;
"מזון בתפזורת" – מזון שאינו ארוז מראש;
"מזון מוכן" - מזון שהוכן לאכילה בהליך טיפול כלשהו והנמכר
בתפזורת;
"מזון רגיש" – מזון שטעון אחסון בטמפרטורה מבוקרת, לרבות ביצים;
"מזיקים" - חרקים, זוחלים, מכרסמים, ציפורים, כלבים או חתולים;
"מחלקה מיוחדת" – אזור במרכול שבו מטפלים במזון רגיש;

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

"מיתקן קירור" – מקרר או חדר קירור ;
"מרכול" – מקום למכירה קמעונאית של מזון, הטעון רישוי לפי פרטים 4.7(ב) או (ג) בצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה - 1995¹³ (להלן - הצו), ולמעט דוכן בשוק למכירת פירות וירקות ;
"רשות הרישוי" – כמשמעותה בסעיף 5 לחוק ;
"רשיון יצרן" - רשיון ליצרן לפי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הסחר במזון, ייצור והחסנתו), התשכ"א - 1960¹⁴ ;
"שיווק" – העברה לאחר בכל דרך מדרכי ההעברה.

פרק ב – רישוי

- תנאים לרישוי 2. (א) לא יינתן לאדם רשיון עסק למרכול, ולא ינהל אדם מרכול, אלא אם כן (ב) לבקשה לקבלת רשיון עסק למרכול (בהנחיה זו - העסק), יצרף המבקש תכניות נוספות כמפורט להלן :
- (1) תרשים של הסביבה בקנה מידה 1: 2500, ובו תיאור וזיהוי של הרחובות הסמוכים והבניינים השכנים הקיימים והמתוכננים בתכנית החלה לפי חוק התכנון והבניה ;
- (2) תרשים של המגרש בקנה מידה 1: 250 בציון דרכי הגישה אליו עם רכב, המדרגות שייבנו בו, מיקום מיתקנים מרכזיים לאחסנת פסולת וחיבורים למים ולביוב ;
- (3) תכנית העסק בקנה מידה 1: 100 שיצויינו בה פרטים אלה :
(א) תנוחה וחתך של העסק ;
(ב) רוחבו, אורכו, גובהו, שטחו ויעודו של כל חדר מחדרי העסק, לרבות סימון כל המחלקות המיוחדות, מחלקת פירות וירקות ומחלקת מוצרים שאינם מזון, בציון סוגי הסחורה שיימכרו בה ;
(ג) מיקומם ומידותיהם הפנימיות של כל פתחי האוויר או מיתקני האוויר המכני, בציון המיתקנים כאמור וההספקים שלהם ;
(ד) סימון ציפוי הקירות, גובה הציפוי וצבעיו ;

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

- (ה) סוג הרצפה וסימון שיפועה ;
(ו) סימון כל קבועות הסניטריות והשרברבות, האבזרים, מערכת
אספקת מים ומערכת צינורות השפכים, בציון הקוטר, השיפוע
ואופן סילוק השפכים ;
(ז) סימון כלי קיבול לפסולת ומיתקנים מרכזיים לאחסנת
פסולת ונפחם ;
(ח) סדורי הציוד והריהוט בתוך חדרי העסק ;
(ט) פירוט של נפח מיתקני הקירור והשימושים המתוכננים
בהם ;
(4) תכנית ומיפרט טכני של מערכת הקירור, אם התקיים אחד
מאלה :
(א) שטח של המרכול עולה על 250 מטרים רבועים (להלן - מ"ר) ;
(ב) העסק נועד לאטליו או יכלול גם מחלקת אטליו ;
(ג) על פי דרישת המנהל.
(ג) המנהל רשאי, על אף האמור בתקנת משנה (ב)(3), לדרוש תרשים
תנוחה בקנה מידה של 1: 50, ובנסיבות מיוחדות - כי תרשימים לפי
תקנת משנה (ב), כולם או מקצתם, יהיו בקני מידה אחרים.
(ד) הוראות תקנת משנה (ב) ו-(ג) לא יחולו על אדם המגיש בקשה
לחידוש רשיון אם נתקיימו תנאים אלה :
(1) לא חלו שינויים בעסק, ותרשימי התנוחה והחתך משקפים את
המצב הקיים או שחל שינוי בסידור הציוד או הריהוט בלבד
ולגביו קיבל אישור המנהל ;
(2) צורפה לבקשה הצהרה בכתב, חתומה ביד המבקש, כי הנספחים
שהוגשו לענין הבקשה המקורית משקפים את המצב הקיים
בעת הגשת הבקשה לחידוש הרשיון.

מחלקה מיוחדת 3. הוספה של של מחלקה מיוחדת במרכול, שינוי בסוגי המזון הנמכרים במחלקה
מיוחדת או הרחבה בשטחה טעונה אישור מראש מאת המנהל.

שטח מזערי 4. (א) השטח המזערי של מרכול, לרבות המחסנים, יהיה 30 מ"ר.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

(ב) המעברים המשמשים את הצרכנים יהיו ברוחב 1.5 מטרים ;
(ג) במרכול יהיה מחסן המיועד להחזקת סחורה ואריזות ריקות
ששטחו גדול דיו כדי לאפשר אחסון הסחורה בו בהתאם לסעיף 29.

פרק ג – המבנה

- יעוד שטח 5. לכל מחלקה מיוחדת ולמחלקה למכירת פירות וירקות במרכול, ייועד שטח סביר נפרד על מנת להבטיח תנאי תברואה נאותים.
- קירות מחיצות ותקרות 6. (א) הקירות והמחיצות של מבנה המרכול יהיו -
(1) בנויים בטון, לבנים, בלוקי בטון, חומר אחר שאינו סופג רטיבות או כל חומר אחר שאישר המנהל, ובלבד שאינו עץ או אסבסט ;
(2) שלמים, תקינים וחלקים בצדם הפנימי ובעלי גוון בהיר ;
(3) מצופים בצדם הפנימי עד לגובה של 2 מטרים לפחות מהרצפה, בחומר הניתן לניקוי בנקל ומונע קינון מזיקים.
(ב) ציפוי לקירות, לרצפה ולתקרה יהיה אטום באופן המונע חדירת מזיקים או קינונם, בינם לבין הקיר, הרצפה או התקרה, לפי הענין.
(ג) במחלקה מיוחדת יהיה ציפוי הקירות מאריחי קיר או חומר אחר שאישר המנהל עד לגובה של 2 מטרים מהרצפה.
(ד) התקרה של מרכול מעל האזור שמאוחסן בו מזון או מוצג למכירה, וליד הקופות תהיה כאמור בתקנת משנה (א) (1) ו- (2).
- מערכת ניקוז 7. מערכת הניקוז בתוך המרכול תתאים להוראות הל"ת ותחובר, להנחת דעת המנהל, למערכת הביוב המרכזית או למערכת אחרת שאישר המנהל.
- הרצפה 8. (א) רצפת המרכול תהיה ללא שקעים או סדקים, ומרוצפת במרצפות או בחומר אחר שאישר המנהל, הניתן לניקוי בנקל.
(ב) הרצפה תהיה נקיה בכל עת.
(ג) במחלקה מיוחדת תהיה הרצפה בעלת נקודת ניקוז ופינות מעוגלות במפגש עם הקיר.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

9. דלתות וחלונות (א) דלתות וחלונות המרכול יהיו נקיים, שלמים ותקינים וצבועים בצבע בהיר. (ב) כל החלונות בקירות החיצוניים יהיו מרושתים אלא אם כן הם סגורים באופן קבוע ובמרכול יש מערכת מיזוג אויר. (ג) הדלתות בכניסה למרכול יהיו בעלי מיתקן לסגירה אוטומטית.
10. מיתקני רחצה (א) בכל מחלקה מיוחדת יהיה מיתקן לרחצת ידיים לשימוש אותה מחלקה בלבד וכן מיתקן לשטיפת כלים, שיהיו תקינים לשימוש בכל עת. (ב) מיתקן הרחצה יכלול:
(1) כיור שמתקיימות בו דרישות ה"ת, שסביבו ציפוי מחרסינה או מחומר אחר שאישר המנהל, מהרצפה עד לגובה 75 ס"מ מעל לכיור, וברוחב 90 ס"מ;
(2) ברזים למים חמים וקרים;
(3) סבון נוזלי או דטרגנט אחר;
(4) מגבות נייר ומכל לאיסופן.
11. הגנה בפני מזהמים ומזיקים (א) מבנה המרכול, הדלתות החיצוניות, החלונות או כל פתח חיצוני אחר של המבנה יהיו מוגנים בפני זיהום סביבתי, רטיבות ומזיקים. (ב) המרכול יהיה נקי ממזיקים.

פרק ד' - איורור ותאורה

12. אמצעי אוורור (א) חדרי המרכול יאווררו באחד מאמצעים אלה:
(1) חלונות הנפתחים אל אויר החוץ, ששטחם הניתן לפתיחה 1/8 לפחות משטח רצפת החדר;
(2) מערכת מכנית לאוורור מלאכותי שתחליף אויר 8 פעמים לפחות בשעה ותהיה בהתאם לתקן ישראלי, לפי חוק התקנים, התשי"ג - 1953¹⁵ ובהעדר תקן כאמור, לתקן שאישר המנהל.
13. ריחות (א) איורור טבעי או מלאכותי, ירחיק אדים או ריחות בלתי רצויים מהמרכול.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

(ב) ראה המנהל כי אמצעי איורור טבעי אינם מספיקים להרחקת אדים או ריחות בלתי רצויים, רשאי הוא לדרוש התקנת אמצעי איורור נוספים שימנעו מפגעי ריח כמשמעותם בחוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961¹⁶.

טמפרטורה במחלקה מיוחדת 14. במחלקה מיוחדת לא תעלה הטמפרטורה על 20 מעלות צלסיוס.

תאורה נאותה 15. (א) בחדרי המרכול יהיו מיתקני תאורה קבועים.
(ב) עוצמת התאורה בחדרי המרכול תהיה כמפורט להלן לפחות :

טור א' חדרי המרכול	טור ב' עצמת תאורה מזערית בלוקס
אולמי מכירה	500
מחסנים	300
חדרי שירות	300
פרוזדורים	300
חדרי הלבשה	300

(ג) באזור טיפול במזון יהיה מיגון לנורות.

פרק ה' - מים, ביוב ופסולת מוצקה

מערכת המים 16. מים לשימוש במרכול יהיו באיכות מי שתיה.

מעברי מים ומאגרי מים 17. צינורות ואבזרים שדרכם עוברים מי שתיה או המכילים מים לא יהיו עשויים חומר המכיל עופרת או חומר רעיל אחר.

מכלי מים 18. מכלי המים לשתיה יהיו מוגנים בפני חדירת מזיקים, ויתקיימו בהם דרישות הל"ת.

צנרת השפכים 19. צנרת השפכים -
(1) תותקן לפי הל"ת ;
(2) תהיה תקינה וללא נזילה ;

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

(3) לא תעבור בתקרה מעל חדר שבו מאחסנים מזון, מציגים אותו למכירה או מטפלים בו, אלא במרכול קיים, אם ניתן לכך אישור המנהל, וכפוף לתנאיו ובלבד שהצנרת אטומה לחלוטין ומוגנת בניקוז.
(4) תכיל מיתקן, לפי דרישת המנהל, שמפריד שומנים.

שפכים שאינם נכנסים לרשת ביוב ציבורית יסולקו למוצא מתאים, להנחת דעתו של המנהל.	20.	סילוק שפכים שאינם נכנסים לרשת ביוב
(א) הפסולת המוצקה תיאסף בכלי קיבול המיועדים למטרה זו, לפי דרישות הרשות המקומית.	21.	איסוף פסולת
(ב) כלי הקיבול שיימצאו בתוך המרכול יהיו עשויים חומר חלק ובלתי מחליד שאינו סופג רטיבות, ובתוכם שקית ניילון מתאימה.		
(ג) לכלי הקיבול יהיה מכסה.		
(ד) עם הרקת הפסולת המוצקה, ינוקו ויישטפו כלי הקיבול והאזור סביבו.		
(ה) פסולת מזון רגיש תישמר בקירור ובנפרד עד לפינויה, במכלים המסומנים באותיות בולטות לעין "לא ראוי למאכל אדם".		
(א) הרחקת הפסולת המוצקה מכלי הקיבול כאמור בסעיף 21 אל מכלים מרכזיים תיעשה בכל יום עבודה, בסופו לפחות.	22.	הרחקת פסולת מוצקה
(ב) במכלים המרכזיים יתקיימו התנאים כלהלן: (1) יעמדו בחצר בקירבת המרכול או במבנה מאוורר המיועד למטרה זו; (2) יהיו בעלי נפח קיבול המבטיח אחסון של כל הפסולת; (3) יהיו תקינים, שלמים ומכוסים במכסה בלתי נתיק; (4) יוצבו על גלגלים או על גבי מיתקן המוגבה מעל לרצפה כדי לאפשר ניקוי וניקוז נוזלים.		
(ג) לפי דרישת המנהל יימצא בעסק מכבש לקרטונים.		
פסולת מוצקה שאינה מורחקת על ידי הרשות המקומית תסולק לאתר לסילוק פסולת שאינה מורחקת	23.	פסולת מוצקה שאינה מורחקת
רח' דוד המלך 20 ת.ד. 1176, ירושלים 91010	טל. 8846-6228888-02 פקס. 6258136-02	20, king david st. p.o.b 1176 Jerusalem 91010

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

פסולת שאושר על פי כל דין.

על ידי הרשות
המקומית

סגירת מכלים 24. כל הפסולת שבכלי הקיבול ובמכלים תהיה מוגנת מחדירת מזיקים, וכלי הקיבול יהיו סגורים לגמרי בכל עת, למעט בזמן סילוק הפסולת או בעת ניקויים.

פרק ו' – מיתקני קירור, רהיטים וציוד

- מיתקני קירור 25. (א) במרכול יותקנו מיתקני קירור מתאימים לאחסון מזון הטעון קירור בהתאם להוראות סעיפים 34 ו-35.
- (ב) במיתקני הקירור יימצא מדחום אינדקטורי; מידת הדיוק שלו תהיה מעלה אחת צלסיוס, בתחום הטמפרטורה שבו הוא פועל.
- (ג) חיישן המדחום יוצב במקום החם ביותר במיתקן הקירור.
- (ד) לוח הקריאה של המדחום יימצא במקום המאפשר קריאתו בנקל; לוח הקריאה של מיתקן קירור המשמש לשירות עצמי של לקוחות יימצא במקום המאפשר ללקוחות קריאתו בנקל.
- (ה) מיתקני הקירור יצוידו במנגנון התרעה שיפעל באמצעות אזעקה או מנורה כאשר הטמפרטורה עולה על 10 מעלות צלסיוס מתחת לאפס במיתקן קירור שבו מוחזק מזון קפוא, או על 4 מעלות צלסיוס במיתקן קירור שבו מוחזק מזון שאינו קפוא.
- (ו) אם נפח מיתקן קירור עולה על 5 מטרים מעוקבים, יצויד המיתקן במערכת ממוחשבת או במדחום רושם רציף לכל שעה;

הרישום או הקלטת הנתונים באמצעי הקלטה אחר יוחזקו במרכול או במוקד בקרה ארצי של של רשת מרכולים, בתנאי שהם זמינים בכל עת, במשך שלושה חדשים לפחות.

- (ז) ניקוז מיתקני הקירור יחובר למערכת הביוב, ויכלול מחסום מתאים ומירווח אויר, להנחת דעתו של המנהל.
- (ח) הקירות הפנימיים של חדרי קירור יהיו חלקים וניתנים לניקוי בנקל.
- (ט) הנקזים יהיו נקיים בכל עת.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

- מניעת רעש 26. (א) מיתקני הקירור לא יגרמו לרעש העולה על הנקוב בתקנות למניעת מפגעים (רעש בלתי סביר), התש"ן-1990¹⁷ (להלן – תקנות למניעת מפגעים).
- (ב) פריקה וטעינה של סחורה לא יגרמו לרעש בלתי סביר ויעמדו בתנאי תקנות למניעת מפגעים.
27. (א) בציוד וברהיטים, לרבות המדפים, יתקיימו תנאים אלה:
(1) יהיו שלמים ותקינים;
(2) יהיו עשויים חומר שאינו רעיל, אינו מחליד, אינו סופג רטיבות ואינו מתקלף;
(3) יהיו ניתנים לניקוי ולחיטוי בנקל.
(ב) לא יימצאו במרכול ציוד ורהיטים שאינם דרושים לניהולו.
28. (א) בציוד וברהיטים שאינם ניתנים להזזה יתקיימו גם תנאים אלה:
(1) לא יהיה כל רווח בינם לבין הקיר או הרצפה, אם הותקנו בצמוד לקיר או לרצפה;
(2) יתאפשר ניקוי יעיל ויסודי מכל הצדדים.
(ב) המדפים יותקנו בגובה 25 ס"מ לפחות מהרצפה.

פרק ז' - אחסון מזון, הצגתו למכירה ואיכותו

29. תנאים לאחסון מזון ולהצגתו למכירה
אחסון המזון והצגתו למכירה במרכול ייעשו לפי הוראות אלה:
(1) המזון יאוחסן ויוצג למכירה באופן מסודר, במקום ובאופן שאינו מאפשר זיהום והמאפשר בדיקה יעילה של תקינותו, נקינותו, נוכחות מזיקים או עקבותיהם;
(2) מזון יוחזק כשהוא מורם מהרצפה;
(3) מזון בתפזורת יוחזק בנפרד;
(4) לא יוצג מזון למכירה מחוץ לכתלי המרכול, למעט פירות וירקות טריים המוצגים למכירה באישור רשות הרישוי או מזון אחר באישור המנהל;
(5) המזון יאוחסן לפי העקרון שסחורה הנכנסת ראשונה משוקת

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

ראשונה (FIFO-first in first out).

- מזון ארוז 30. מזון ארוז מראש יימכר אך ורק באריזתו המקורית ולא ייפתח קודם לכן.
- איכות המזון 31. לא יאוחסן ולא יוצג למכירה במרכול -
- (1) מוצר מזון שלא יוצר בעסק שיש לו :
(א) רשיון עסק לפי תקנות רישוי עסקים (תנאים תברואיים לעסקים לייצור מזון), התשל"ב-1972¹⁸ ;
(ב) רשיון יצרן ;
- (2) בשר, בשר עופות או מוצריהם, אלא אם כן נשחטו בבית מטבחים או בית שחיטה בעל רשיון עסק לפי החוק ורשיון יצרן, לפי הענין, וכן מצורפת להם תעודה לפי תקנות שחיטת בהמות או לפי תקנות שחיטת עופות, וכל תעודה וטרינרית אחרת הנדרשת לפי כל דין, לפי הענין, ושאושרו למאכל אדם בידי וטרינר של רשות מקומית ;
- (3) דגים, אלא אם כן מצורפת להם תעודה של וטרינר הרשות המקומית לפי תקנות בדיקת דגים ;
- (4) ביצים, אלא אם כן מוינו בתחנת מיון בעלת רשיון עסק לפי החוק ומצורפת להן תעודת משלוח לפי כללי המועצה לענף הלול (הסדרת ייצור, מיון ושיווק), התשכ"ח - 1968¹⁹ ;
- (5) בשר, בשר עופות, דגים ומוצריהם אלא אם כן הובלו למרכול בהתאם לתקנות רישוי עסקים (תנאים תברואיים להובלת בשר, דגים, עופות ומוצריהם), התשל"ב - 1971²⁰ ;
- (6) לחם ודברי מאפה אפויים בלתי ארוזים מראש שלא נאפו במרכול, אלא אם כן הובלו למרכול לפי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הובלת לחם), התשכ"א - 1961²¹ ;
- (7) מזון אלא אם כן הובל ברכב לגביו קיים רשיון עסק לפי פרט 4.1(ד) או 4.6(ד), לפי הענין, לצו רישוי עסקים (עסקים טעוני רישוי), התשנ"ה - 1995 ;
- (8) מזון שאינו ראוי למאכל אדם למעט כאמור בסעיף 33(ב).

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

(א) במרכול ששטחו עולה על 500 מ"ר ובו מחלקה מיוחדת אחת או יותר,

בקרת איכות 32.

תיושם בקרת איכות באחריות אדם בעל כישורים מקצועיים בתחום זה.

(ב) ברשת מרכולים שבה שני סניפים או יותר, שמתבצעות בהם פעולות טיפול

בבשר, בשר עופות או דגים, האחראי לבקרת איכות במזון מן החי יהיה

רופא וטרינר שמתקיים לגביו אחד מאלה -

(1) הוא אינו מבין עובדי הרשת;

(2) ברשת שיש בו יותר מ- 20 סניפים, הוא אינו מבין עובדי הסניף

של הרשת שהוא משמש בו אחראי לבקרת איכות.

(ג) בסעיף זה, "בקרת איכות" – נוהל להסדרת הדרכים להבטחת

האיכות והבטיחות של מזון הנמכר במרכול מסויים או ברשת

מרכולים וכן בקרה על יישום הנוהל באותם מרכול או רשת

מרכולים.

(א) לא יוצג למכירה מזון שפג התאריך האחרון לשימוש בו או

תאריך אחרון לשימוש 33.

התאריך האחרון המומלץ לשימוש בו, המסומן על גבי

אריזתו או תאריך כאמור בסעיף 39(א)(4).

(ב) לא יאוחסנו במחסן המרכול בשר, דגים, עופות או מוצריהם

יותר מ- 7 ימים מהתאריך האחרון המומלץ לשימוש בהם,

המסומן על גבי אריזתם; לאחר התאריך האחרון המומלץ

לשימוש, יאוחסן מזון כאמור במקרר נפרד עם סימון בולט לעין

"לא למאכל אדם - להשמדה".

(א) מזון מן החי או מזון המכיל מזון מן החי, ואשר אינו מעוקר, אפוי, מיובש

שמירת מזון 34.
בטמפרטורה
מבוקרת

או משומר בדרך אחרת, וכל מזון רגיש אחר, לרבות מזון אשר על פי סימון

אריזתו טעון החזקה בקירור, יוחזק במיתקן קירור שהטמפרטורה בו אינה

עולה על 4 מעלות צלסיוס, ואם המזון קפוא - על 18 מעלות צלסיוס מתחת

לאפס.

(ב) ביצים יישמרו בטמפרטורה שעד 20 מעלות צלסיוס לפי המפורט בתקנות

בריאות הציבור (מזון)(שיווק ביצי מאכל), התשנ"ה – 1994²².

(ג) מזון מוכן חם יישמר בטמפרטורה של 65 מעלות צלסיוס לפחות.

(א) סוגים שונים של מזון, הטעונים שמירה בקירור, יוחזקו במיתקן קירור

אחזקת מזון 35.
במיתקן קירור

20, king david st.

טל. 8846-6228888-02

רח' דוד המלך 20

p.o.b 1176 Jerusalem 91010

פקס. 6258136-02

ת.ד. 1176, ירושלים 91010

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

בנפרד ובאופן שאינו מאפשר העברת ריחות או זיהום ביניהם.

- (ב) מזון מוכן לא יאוחסן באותו מיתקן קירור עם מזון שאינו מזון מוכן, אלא אם כן קיימת מחיצה אטומה ביניהם.
- (ג) מזון יוחזק במיתקן קירור באופן שמאפשר זרימה חופשית של אויר בין ומעל סוגי המזון השונים.
- (ד) מיתקני הקירור יופעלו בהתאם להוראות יצרניהם; במיתקני קירור פתוחים, לא יאוחסן מזון מעל למפלס הקירור.

- שמירת תעודות 36. (א) בעל מרכול או האחראי לו ישמור לתקופה של שלושה חודשים לפחות את כל תעודות הוטרינריות של בשר, בשר עופות, דגים ומוצריהם ותעודות המשלוח של ביצים כאמור בסעיף 31.
- (ב) במרכולים כאמור בסעיף 32(א), יישמרו רשומות המחוייבות לצורך בקרת איכות לתקופה של שלושה חודשים לפחות.

- טובין שאינם מזון 37. טובין שאינם מזון, לרבות מזון לבעלי חיים, יוחזקו במקום נפרד על גבי מדפים המיועדים למטרה זו בלבד ובאופן שאינו עלול לזהם את המזון.

פרק ח' – מזון בתפזורת

- מכירת מזון בתפזורת בשירות עצמי 38. (א) לא ישווק אדם מזון בתפזורת בשירות עצמי, אלא אם כן המזון מן הסוגים להלן או סוג אחר שאישר המנהל:
- (1) פירות וירקות טריים;
  - (2) אורז, קטניות, גרעינים, בוטנים, תבלינים, דגנים וכיוצא באלה;
  - (3) עוגיות יבשות, ממתקים;
  - (4) לחם ודברי מאפה יבשים;
  - (5) ירקות כבושים;
  - (6) פירות יבשים.
- (ב) ליד מזון הנמכר בתפזורת בשירות עצמי ימצאו שקיות חדשות ונקיות לשימוש הצרכנים.
- (ג) מזון הנמכר בתפזורת יאוחסן במכל נקי ויוצג למכירה כשפתח המכל בגובה מטר אחד לפחות מן הרצפה.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

מידע אודות מזון 39.
בתפזורת

(א) לגבי מזון בתפזורת, למעט לענין פירות וירקות

טריים, יוצגו על גבי שלט ליד המזון במקום בולט לעין, באותיות
שגודלן לא יפחת מ- 16 נקודות דפוס, פרטים אלה:

(1) שם המזון;

(2) שם היצרן, היבואן או המשווק וכתובתו;

(3) רכיביו;

(4) התאריך האחרון המומלץ לשימוש או התאריך האחרון לשימוש
בהתאם להוראות תקן ישראלי ת"י 1145 – מזון ארוז מראש

מיולי 1982²³, כפי שקבע יצרן המזון או תאריך

מוקדם יותר שקבע היצרן, בעל המרכול או מי מטעמו;

(5) סימון תזונתי בהתאם לתקנות בריאות הציבור (מזון) (סימון
תזונתי), התשנ"ג - 1993²⁴;

(6) סימון לענין הימצאות גלוטן, לפי תקנות בריאות הציבור

(מזון) (סימון גלוטן), התשנ"ו - 1996²⁵ או תכונות יחודיות

אחרות.

(ב) במקום להציג את המידע כמפורט בסעיף משנה (א) (1) עד (6) בשלט,
המידע כאמור יכול שיהיה זמין לעיון הצרכנים על פי בקשתם, כשליד המזון
שלט במקום בולט לעין, באותיות

שגודלן לא יפחת מ- 72 נקודות דפוס שלפיו "על פי בקשה יוצגו
לצרכן פרטים אודות מזון הנמכר בתפזורת."

(ג) על אף האמור בסעיף משנה (א), לענין מזון רגיש הנמכר בתפזורת –

(1) יצויינו הפרטים שבסעיף משנה (א) (1) ו-(2), בשלט ליד המזון כאמור

בסעיף משנה (א) או במדבקה שידביק המוכר על אריזת המזון;

(2) יצויין התאריך האחרון המומלץ לשימוש או התאריך האחרון

לשימוש במדבקה שידביק המוכר על אריזת המזון; סומן

התאריך כפרק זמן לשימוש מיום המכירה, יצויין גם

המכירה.

יום

(א) לא ישווק אדם מזון רגיש בתפזורת אלא אם כן הוא מוחזק במיתקן
קירור או חימום, לפי הענין, ונמכר מאחורי דלפק עם מגן שקוף
(ויטרינה).

מכירת מזון רגיש 40.
בתפזורת

(ב) לכל סוג מזון רגיש הנמכר בתפזורת יוקצו כלים מתאימים נפרדים

20, king david st.

טל. 8846-6228888-02

רח' דוד המלך 20

p.o.b 1176 Jerusalem 91010

פקס. 6258136-02

ת.ד. 1176, ירושלים 91010

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

ונקיים.

(ג) לכל סוג מזון מן הסוגים שלהלן יוקצה מקרר נפרד או אזור נפרד

במקרר עם מחיצה אטומה בינו ובין סוגי מזון אחרים:

(1) בשר;

(2) בשר עופות;

(3) דגים;

(4) מוצרי בשר ובשר עופות מוכנים;

(5) מוצרי דגים מוכנים ומזון מוכן רגיש אחר.

(ד) בכל סוג מזון מן הסוגים להלן יעסוק מוכר אחר:

(1) בשר, בשר עופות, דגים;

(2) מוצרי בשר מוכנים, מוצרי בשר עופות מוכנים ומוצרי דגים

מוכנים ומזון מוכן רגיש אחר.

(ה) לא יארוז אדם מזון רגיש הנמכר בתפוזרת אלא באריזה חדשה ונקיה

שאינ עליה דיו או הדפסה העלולים לעבור למזון.

פרק ט' – הטיפול במזון

הגבלת הטיפול
במזון 41.

(א) טיפול במזון במרכול יהיה אחד מאלה בלבד:

(1) לנגד עיני הלקוח ולפי בקשתו;

(2) להכנה למכירה, באולם המכירות או בחדר נפרד ממנו

ובלבד שהמזון יימכר בו ביום ויימסר ללקוח מאחורי דלפק

המכירה בלבד.

(ב) טיפול במזון כאמור בסעיף משנה (א) (2) טעון אישור המנהל שצויין

כתנאי ברשיון העסק או רשיון יצרן, ובהתאם לתנאי האישור או

הרשיון, לפי הענין.

אחסון והצגת
דגים 42.

(א) דגים חיים או מצוננים יימכרו בתנאים אלה:

(1) אם יש למרכול רשיון עסק לאטליז, שצויין בו אישור המנהל

למכירת דגים חיים או מצוננים, או אם היא מחלקה מיוחדת

למטרה זו במרכול;

(2) יימסרו ללקוח רק לאחר המתתם וניקויים מקשקשים,

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

סנפירים, זימים וקרביים ;

(3) ניקויים ייעשה במקום נפרד הנועד לצורך זה בלבד ותוך

שימוש בכפפות מגן ;

(4) דגים חיים, יישמרו בתוך בריכה, שאינה נגישה לצרכנים, שבה

מים באיכות מי שתיה ושאינן בה דגים שאינם חיים ;

(5) כשאינם חיים, יכוסו דגים בפתיתי קרח, בטמפרטורה שלא

תעלה בתוך בשר הדג על 0 מעלות צלסיוס ויוחזקו במכל

מתאים, באופן המונע מגע ישיר של הצרכנים עמם ;

(6) באזור מכירת דגים יתלה שלט, במקום בולט לעין, בגודל

70 X 100 ס"מ לפחות, שייאמר בו :

"אזהרה – אסור לגעת בדגים שלא נוקו ;

מגע עם דגים שלא נוקו עלול לגרום לפצעים קשים בידיים

בעקבות דקירה ;

המוכר הייב לנקות את הדגים.

בטיפול בדגים לפני הבישול – מומלץ השימוש בכפפות מגן."

(ב) דגים ומוצרי דגים קפואים יימכרו כשהם ארוזים מראש בלבד.

בשר מצונן 43. בשר או בשר עופות שאינם קפואים יימכרו בעל רשיון לאטליז שצויין בו אישור המנהל למכירת בשר או בשר עופות מצוננים או במחלקת אטליז במרכז.

פרק י' – העובדים

לבוש ונקיון 44. (א) לא יעבוד אדם במכירת מזון, אחסונו, טיפול בו או הכנתו אלא אם

כן -

(1) הוא לבוש חלוק נקי בעל גוון בהיר המיועד אך ורק לעבודה ;

(2) ידיו וצפורניו נקיות והוא רוחץ את ידיו בסבון ובמברשת

צפורניים לפני התחלת העבודה וביציאה מהשירותים.

(ב) לא יטפל אדם במזון רגיש, בהכנתו או במכירתו כשעל ידיו תכשיטים, צמידים או

טבעות, זולת טבעת נישואין, ולא יטפל בבשר, בשר עופות או דגים, אלא כשהוא

חובש כיסוי ראש.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

(א) לא יעבור אדם מעבודה במחלקת אטליז או דגים במרכול למחלקה מיוחדת מסוג אחר באותו יום עבודה.

עבודה במחלקות 45.
מיוחדות

(ב) לא יעבור אדם מעבודה במחלקה מיוחדת מסוג אחד לעבודה במחלקה מיוחדת מסוג אחר, אלא לאחר שרחץ את ידיו והחליף את חלוק העבודה.

בריאות העובד 46. (א) לא יעבוד אדם במכירת מזון, אחסונו או הובלתו אם נתקיים בו אחד מאלה:

- (1) הוא חולה במחלה מידבקת או שהוא נושא מחוללי מחלה כזו;
- (2) על פניו, צוארו, זרועותיו או ידיו חבורות, פצעים פתוחים או מוגלתיים;
- (3) אינו ניגש לבדיקות רפואיות כאשר נדרש בידי המנהל לעשות כן.

(ב) על אף האמור בסעיף משנה (א)(2), רשאי אדם לעבוד במכירת מזון לא רגיש ארוז מראש, באחסונו או בהובלתו, אם חבורות, פצעים פתוחים או מוגלתיים שעל פניו, צוארו, זרועותיו או ידיו מכוסים בתחבושת.

פרק יא' – חדרי השירותים

חדר השירותים 47. (א) בכל מרכול יהיה חדר או חדרי שירותים, בהם מספר קבועות סניטריות לפי הוראות הל"ת.

(ב) השירותים יהיו בצמוד או בקרבה למרכול, להנחת דעתו של המנהל.
(ג) במרכול ששטח המכירה עולה על 500 מ"ר –

- (1) יהיה תא שירותים לנכים בצמוד לו או בקרבתו;
- (2) תהיה הפרדה בין שירותים לעובדים לבין שירותים ללקוחות.

תנאים לחדרי השירותים 48. בחדרי השירותים של מרכול יתקיימו תנאים אלה:
(1) תהיה גישה נוחה אליהם;

- (2) יהיה מבוא המשמש להפרדה פיזית מוחלטת בינם לבין החדרים שבהם מטפלים במזון או מאחסנים מזון או חמרי אריזה;
- (3) הקירות יהיו מצופים באריחים בהירים עד לגובה של 2 מטרים לפחות, ומעליהם טיח וסיד בגוון בהיר הניתנים לניקוי בנקל;

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

- (4) בקבועות הסניטריות והשרברבות יתקיימו דרישות הל"ת ;
(5) על קירות חדר השירותים והפרוזדור שלידו יימצא שלט המדגיש את חובת רחצת הידיים ;
(6) מאווררים יפעלו כלפי חוץ, ולא כלפי חדר אחר או לתוכו.

תנאים לבתי שימוש 49. בתי השימוש יהיו נקיים ושלמים ותאי השירותים יהיו מצויידיים בכל הדרוש לשמירת הגיינה ונקיון של המשתמשים.

כיורים 50. בכיורים יתקיימו הוראות אלה :
(1) הם יהיו שלמים, נקיים ותקינים ;
(2) יסופקו בהם מים חמים וקרים בכל שעות היום ;
(3) לידם יימצא סבון נוזלי או דטרגנט ;
(4) בקירבתם יימצא אמצעי לשימוש חד-פעמי לניגוב ידיים ומכל איסוף פסולת.

חדרי אוכל 51. במרכול ששטחו למעלה מ- 500 מ"ר יוקצו חדר אוכל וחדרי הלבשה לעובדים.

פרק יב' – אחזקה

אחזקת המרכול 52. קירות המרכול, הרצפות, התקרות, הציוד, הרהיטים והסחורה יוחזקו תקינים בכל עת ויתקיימו בהם ההוראות שלהלן, להנחת דעתו של המנהל :
(1) מיתקני האוורור יהיו נקיים מאבק או מכל זיהום אחר ;
(2) הרצפה תהיה פנוייה מסחורה, לרבות כלי אריזה ;
(3) הסחורה המוצגת למכירה תהיה מסודרת ;
(4) כל הכלים, המשטחים, והציוד הבאים במגע עם מזון בתפזורת יהיו נקיים בכל עת.

אחזקת חדרי שירותים 53. חדרי השירותים ינוקו ויחוטאו מדי יום או לעתים קרובות יותר, לפי הצורך, להנחת דעתו של המנהל.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

- הדברה 54. (א) המרכול יתנהל כשהוא נקי ממזיקים.
- (ב) אם יתגלו במרכול מזיקים, יבוצעו בו פעולות ההדברה הדרושות, על ידי מדביר בעל היתר לפי תקנות רישוי עסקים (הדברת מזיקים), התשל"ה-1975²⁶ (להלן - תקנות ההדברה).
- (ג) נעשתה פעולת הדברה באמצעות רעלים, יימצא בעסק מסמך הכולל פרטים אלה: שם המדביר, מספר היתרו לפי תקנות ההדברה, כתובתו, תאריך הפעולה, סוג ומהות חומר ההדברה.
- (ד) פעולות ההדברה יבוצעו בהתאם לתקנות ההדברה.

פרק יג' – שונות

55. (א) חמרי ניקוי, חיטוי, הדברה וכימיקלים אחרים (להלן - כימיקלים) יוחסנו במכלים סגורים בארון נפרד המרוחק ממוצרי מזון.
- (ב) בעת השימוש בכימיקלים במרכול, יינקטו הצעדים הנחוצים למנוע זיהום מזון בהם.
56. לא יוכנסו למרכול בעלי חיים, למעט כלב נחיה של עיוור.
57. (א) לא יעשן אדם במרכול, לרבות במחסן.
- (ב) במרכול יותקנו שלטים בדבר איסור העישון בהתאם לתקנות הגבלת העישון במקומות ציבוריים (קביעת שלטים), התשמ"ד - 1984²⁷.
58. לא ילון אדם ולא יגור במרכול ולא יהיה מעבר כלשהו בין המרכול למבנה מגורים.
59. לא יימצאו במרכול חפצים וסחורה שאין בהם צורך לניהולו. איסור הימצאות חפצים אחרים

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

תחילה 60. תחילתן של הנחיות אלה, למעט סעיף 32, ששה חודשים מיום פרסומן, ותחילתה של סעיף 32 שנתיים מיום פרסומן.

הוראות מעבר 61. מרכול שביום פרסומן של הנחיות אלה קיים לגביו רשיון עסק תקף או אישור של נותן אישור שהסמיך שר הבריאות לפי סעיף 6(א) לחוק, רשאי המנהל לפטרו מהוראות תקנות 4, 6(א)(1) ו-(ד), 10(ב), 12, 25(ה), 47, 48(1) ו-(2), 50(2) (לענין מים חמים בשירותים ללקוחות, ו-51, בתנאים ולתקופה כפי שיורה בהתחשב במצב התברואה בעסק ובהשקעה הנדרשת לביצוע ההתאמה להוראות תקנות אלה..

תוספת
(סעיף 32)

נושאי בחינה בתברואה ובטיחות מזון

יסודות בקטריאולוגיה של מזון ומים
מחלות המעורבות באמצעות מזון
דרך העברת מחלות וחיידקים
הרעלות מזון
יסודות של טיפול נכון במזון
מניעת ריבוי חיידקים במזון
הרחקה והשמדה של חיידקים
הטיפול במזון מהאחסון ועד לשיווק
מערכות מיום וביוב במרכול
תקנות רישוי עסקים (תנאי תברואה נאותים במרכולים)

1. ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.

2. דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 36, עמ' 749.

3. ס"ח התשס"א, עמ' 158.

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

Ministry of Health
Public Health Services
Department of Environmental Health
Jerusalem

משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור
המחלקה לבריאות הסביבה
ירושלים

4. התשמ"ה, עמ' 60 ; התשנ"א, עמ' 130.
5. ס"ח התשל"ה, עמ' 207.
6. ס"ח התשי"ח, עמ' 69 ; התשס"א, עמ' 166.
7. ס"ח התשל"ז, עמ' 226 ; התשנ"ד, עמ' 348.
8. ק"ת התשכ"ד, עמ' 837.
9. ק"ת התש"ך, עמ' 1174.
10. ק"ת התשמ"א, עמ' 1234.
11. י"פ התש"ל, עמ' 2545.
12. ק"ת התש"ל, עמ' 1841.
13. ק"ת התשנ"ה, עמ' 1217.
14. ק"ת התשכ"א, עמ' 590.
15. ס"ח התשי"ג, עמ' 30.
16. ס"ח התשכ"א, עמ' 58.
17. ק"ת התש"ן, עמ' 1006.
18. ק"ת התשל"ב, עמ' 1112.
19. ק"ת התשכ"ח, עמ' 1862.
20. ק"ת התשל"ב, עמ' 84.
21. ק"ת התשכ"א, עמ' 436.
22. ק"ת התשנ"ה, עמ' 20.
23. י"פ התשמ"ג, עמ' 135.
24. ק"ת התשנ"ג, עמ' 858.
25. ק"ת התשנ"ו, עמ' 853.
26. ק"ת התשל"ה, עמ' 684.
27. ק"ת התשמ"ד, עמ' 907, התשס"ג, עמ' 960.
28. ק"ת התשמ"ט, עמ' 714 ; התשס"ז, עמ' ....

4.12.08